

ПОТРІБНО ЗВІЛЬНИТИ АРМІЮ ВІД ОЧЕВИДНИХ «НЕБЕГЕ»

Знаєте, що таке БГ? Богготовність. Боєздатність на цю мить. На противагу «беге» – існує «небеге» – стан небогготовності, небоєздатності на цю мить. Це і про людей, і про техніку, і про зброю, пише Євгенія Закревська, адвокатка, а зараз боєць ЗСУ.

Чому 8271 – шкідливий закон, що перетворює нашу армію на армію держиморд. В ЗСУ спостерігається дуже нездорова тенденцію з кадрами – негативний відбір.

Наразі я спостерігаю в армії дуже нездорову тенденцію з кадрами – негативний відбір. Весь армійський так званий HR направлений на негативний відбір. Через це боєздатність армії поступово знижується, хоча мало б бути навпаки. Чому так?

Перше. Неefективна робота військкоматів

10 місяців триває повномасштабна війна. Успішні операції забезпечили можливість і час готувати мобілізаційні резерви. Є кого готувати. Елементарні арифметичні підрахунки говорять: якщо останні пів року ефективно не працювали над залученням резервів і якщо цього не роблять зараз, то за місяць-два буде катастрофа.

Тим часом робота військкоматів як була максимально совковою, такою досі й лишається. Вона зводиться лише до забезпечення кількісних показників і вилучення тих, хто не встиг утекти або (випадково!) і не мав наміру ховатися. Ніхто і не думав перелаштовувати цю імітацію роботи на ефективний рекрутинг чи навіть хедхантинг.

Ніхто не збирає найкращих, наймотивованіших, найпотрібніших армії людей. Ніхто не шукає і не обліковує добровольців, не перевіряє їх на придатність до несення служби і потенційну боєздатність.

Може, хіба Валерій Маркус у свій підрозділ, а також Владислав Грезів і його рекрутингова агенція. Але вони не можуть робити це в масштабах країни. Ніхто не фільтрує мобілізованих на вході. Немає ніякого випробувального терміну. Нічого такого. Робота військкоматів як HR-агенції для армії ніяка. Жоден бізнес за таке грошей не заплатив би.

Друге. Колообіг бійців в армії. Боєздатні – на нуль, небоєздатні – в тил

Боєздатні, мотивовані, ефективні бійці поступово мігрують на передок. Це нормально. Це правильно. Там вони найпотрібніші. Але на нулі ці бійці гинуть, отримують поранення, вибувають, знесилюються, зневіряються. А небоєздатні – котрим страшно, хто чимось зловживає, хто ні на що не здатний, не хоче воювати – більшість з них поступово опиняються на ППД чи в інших тилових де-факто (але не завжди де-юре) підрозділах – подалі від лінії фронту. Адже такі не потрібні командирам на передку – таких максимально намагаються здихатися. Але...

Третє. Неможливість видворити з армії небоєздатних

Але звільнити цих «небеге» неможливо. Тому командири намагаються хоча б відправити їх подалі з очей – туди, де вони шкодитимуть найменше. Куди? Правильно – в тил. І тому ці «небеге» лишаються живими, здоровими, працелаштованими і продовжують служити. Продовжують отримувати грошове забезпечення. Продовжують займати чиесь місце, заповнювати штатку. І їх, таких, стає все більше і більше...

Як керівник і роботодавець я таких не лише звільнила б після першого ж зальоту чи під час випробувального терміну, я не приймала б їх на роботу взагалі. Але під час воєнного стану звільнити їх з армії, повторюю, неможливо. Ні «за власним бажанням», ні «за згодою сторін», ні «з ініціативи роботодавця». Жодної реальної юридичної процедури не існує. Отак і виходить, що на передку воює взвод, який у штаті має умовно 25 бійців. І за штаткою 25. Але 10 з них – на ППД. Ой, уже 11, 12... І воює цей взвод уже 10 місяців без перерв, відпусток і вихідних. А більше людей «не положено». І ні, мобілізація нам не потрібна. Навіщо ротація? У нас ще ці живі і трохи дихають. І головне – штатка заповнена.

Відповідно, мотивованих, боєздатних, ефективних стає все менше, менше і менше. Адже вони переважно на нулі. А на нулі рівень виживання суттєво нижчий, ніж на ППД. Така невтішна математика.

А коли на передовій бійці гинуть чи отримують поранення, їх замінюють ким? Правильно: тими, кого направив військкомат. А там співвідношення «беге» і «небеге» ще гірше, ніж було в нас на початку за умовами задачки. Тому що див. пункт перший.

Четверте. Повернення після поранень і контузій

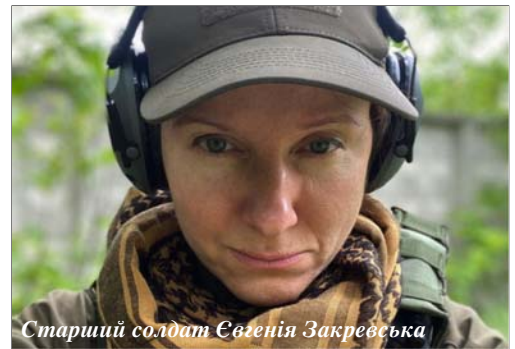
А потім ще й поранених, недолікованих, з нелікованими контузіями, з колінами, що не розгинаються, з діркою в черепі виписують як «беге в крайньому випадку» – «частково беге». І куди? Правильно – на фронт, далі дивіться пункт другий. Ну, тобто що відбувається з нашим реальним співвідношенням «беге» і «небеге» – всі зрозуміли. А за штаткою знову все красиво. Усе заповнено.

І ні, нам не потрібна ні додаткова мобілізація, ні навчання резервів, ні ротація – штатка заповнена. Усе нормально.

Кадрові проблеми є? Безсумнівно. Вирішувати їх потрібно? Звісно. Чи можна означені проблеми вирішити на рівні закону? Так, можна. Частково. Як?

Перше і головне, на мою думку:

Потрібно передбачити юридичну можливість звільнення з армії «за ініціативою роботодавця», тобто за ініціативою армії. Можливість «непечесного» звільнення, дуже влучний термін стягнула в Олексія Бешулі. Тобто без статусу учасника бойових дій, без ветеранських пільг. Без грошового забезпечення. Потрібно звільнити армію від «небеге». У першу чергу від очевидних «небеге» – осіб із залежністю. Або і без залежності, які дозволяють алкоголю та іншим речовинам впливати на

Старший солдат Євгенія Закревська

свою боездатність і боездатність підрозділу, наражають інших на небезпеку.

Людина, яка непридатна для служби, не повинна служити. Не повинна отримувати грошову винагороду, не повинна сидіти на ППД, не повинна займати місце в штатці. Те, що військкомат прогавив «небега», не повинно заважати позбутися баласту з армії, баласту, який тягне ресурс і знижує боездатність. Викривлює загальну картину боездатності, у т.ч. для командування.

Що пропонує законопроект 8271?

Законопроект 8271 пропонує позбутися таких «небега» через кримінальні справи. Це дуже дороге задоволення. Дороге і довге. Наша країна під час війни не може собі такого дозволити. Та й узагалі жодна країна не може. І не лише під час війни.

Уявіть собі, що ви роботодавець і вам, щоб звільнити недбалого співробітника, потрібно ініціювати проти нього кримінальне провадження. Іншого шляху немає.

При цьому він у цей час ходитиме на роботу. Інші співробітники будуть це бачити. Кримінальне провадження може тривати місяці й роки. Він може й не бути злочинцем, просто нездатний виконувати цю роботу, нездатний виконувати ніяку роботу в армії. Тому сумніння може не дозволити вам відправити його під суд... Але звільнення – лише через вирок. І то не факт. Бо вирок може бути виправдовувальний. Уявили? От приблизно так «виришує» зазначену проблему законопроект. А ще автори законопроекту чомусь вирішили, що загроза кримінального переслідування зробить із цих «небега» боездатних і дисциплінованих бійців. Серйозно?

Проблема аватарів

Ще один важливий момент – аватарів навіть так звільнити з армії не можна. Адже бухати на бойових позиціях – це адмінка. А притягнення до адміністративної відповідальності не підстава для звільнення під час воєнного стану. Тільки вирок у кримінальному провадженні, яким призначено покарання – позбавлення волі, обмеження волі або позбавлення військового звання.

Тобто звільнити аватарів у принципі неможливо. Ніяк. Можете задувати їх хоч 10 разів. Поки вони когось не в'ють чи через них хтось не загине. Ви уявляєте собі, що не можете звільнити працівника, який приходить на роботу нетверезий? Не раз і не два... Ви цей факт актуєте, він дихає в трубочку. Покарати його можете. А от звільнити – ні. Отож.

Як законопроект 8271, який «покликаний боротись з аватарами і іншими порушниками дисципліни», цю проблему вирішує? Узагалі ніяк.

Дає право ВСП проводити огляд на алкогольне чи наркотичне сп'яніння військових. І що далі? За 15 діб аватар повернеться в підрозділ. І далі дивись пункт другий. Я вже мовчу, що ще не бачила жодного ВСПшника в 5-10-кілометровій зоні від нуля. Де, власне, п'яцтво найнебезпечніше... Добре, даймо більше прав ВСП ловити аватарів у тилу. Ловити і повертати назад. Щоб що?

Чому все стало ще гірше?

На жаль, механізм, запропонований законопроектом 8271, не лише неефективний – тобто не робить краще. Він контрпродуктивний – тобто робить суттєво гірше.

Чому?

Тому що існує така річ, як мотивація і довіра. Мотивація бійців воювати, виконувати небезпечні завдання, ризикувати собою, вчитися, удосконалювати свої знання і навички, розвиватися. Мотивація добровольців іти служити. Мотивація потенційно мобілізованих прийти за повісткою, не тікати і не косити. Існує така річ, як довіра бійців до командирів і командування взагалі. І навпаки. Так от, 8271 цю

довіру вбиває і мотивацію вбиває. Насправді вже сам факт, що командування і Генштаб його запропонували, дуже погано впливає на довіру і мотивацію бійців. А підписаний і чинний, він узагалі буде катастрофою.

Федір Веніславський порахував і каже, що 8271 стосується лише 1% недобросовісних військових. Думаю, що недобросовісних військовослужбовців дійсно приблизно стільки. Але потрапляють у руки слідства і правосуддя далеко не тільки недобросовісні військовослужбовці. На жаль. Тобто цей законопроект стосується всіх, майже всіх. Я не знаю активних і ефективних військових, яких за бажанням не можна було б притягнути за однією із цих статей, за якими посилили відповідальність і прибрали умовний строк.

Хіба що когось дуже обережного, хто нічого не робить, ніде не висовується і обкладається папірцями. І мене теж можна. За цілком добросовісні дії, які не призвели до втрат чи негативних наслідків, а інколи навпаки – їх відвернули або сприяли ефективному виконанню завдання чи покращенню роботи підрозділу. Але формально за них можна притягнути до кримінальної відповідальності. І майже в будь-якої командири є ресурс, щоб це «формально» стало «реально». А в деяких вистачить і совісті.

Я адвокат. Я прекрасно розумію, як це працює. І як важко потім буде доводити, що ти не верблюд. Зрозумійте, що будь-яке взяття на себе відповідальності нижчим за званням у кримінальній ситуації межує з невиконанням наказу. А інколи є прямим невиконанням наказу. І за бажанням вищого командира може стати саме юридичним «невиконанням наказу».

Але. До цього моменту в мене було розуміння, що в українській армії вітається саме такий стиль командування, коли командири беруть на себе відповідальність. Вітається, коли центром відповідальності стають командири нижньої ланки, командири відділень, взводів, які приймають рішення на місці і мають на це повноваження. А не «слухаюсь, пане командире, дозвольте, пане командире, не було наказу, не магу знати, єсть пішов нахрін, за вашим наказом вже там, бажаю здоров'я».

Тобто це мають бути саме командири-лідери, здатні вести за собою людей, а не держиморди, як у російській армії, влада яких тримається на фізичній силі чи загрозі кримінальної відповідальності.

Саме так, як говорив Валерій Залужний:

«При всій повазі до pana Суровікіна... це звичайний держиморда.»

Дивившись на нього і розумієш, що або ти виконуєш завдання, або тобі 3,14зда. І ми давно зрозуміли, що це не працює... Звичайно, у нас були свої держиморди, які намагалися тримати порядок кулаками і біцепсами, але це не працює на 100% в українській армії... Завжди можна бути нормальним. Бути нормальним – це значить залишатися людиною в будь-якій ситуації – це найголовніше. Залишатися людиною, ставати лідером. Бути розумнішим, бути сильнішим, бути талановитішим і тоді намагатися керувати людьми. Це релігія, яку я сповідував.»

На жаль, зараз у мене такого розуміння немає. А воювати в армії держиморд не надихає.

Тепер таких командирів і рядових, які беруть на себе відповідальність, можна не лише притягнути до кримінальної відповідальності, але й гарантовано посадити. А оскільки командування так явно підтримує цей закон, то очевидно, що саме це декому дуже потрібно. І ця потенційна можливість виллється реальними пачками кримінальних проваджень.

Чому ці жорсткі норми не будуть працювати так, як це анонсують?

Ініціатори законопроекту вважають, що він допоможе бо-
(Закінчення на стор. 13)

Спочатку зобов'язання поважати незалежність та територіальну цілісність України взяли США, Велика Британія та Росія. Згодом до Будапештського меморандуму приєдналися Франція й Китай. Проте у 2014 році Росія порушила цю угоду

світу від ядерної загрози віддав всю свою зброю тому, хто сьогодні загрожує цей світ знищити. Для усіх інших країн Будапешт став свого роду сигналом, що ера мирного співіснування та пошуку політичних компромісів закінчена. Попереду лише нова гонка озброєнь, у тому числі і ядерних, та все більша загроза ядерного апокаліпсису.

Історія ядерного роззброєння України, викладена у книзі дає документально підтвержену відповідь щодо дій або ж бездіяльності органів влади та високопосадовців, які були причетні до ядерного роззброєння, що уможливило російську агресію. Але лише цієї «Історії» недостатньо для повного розуміння що далі відбувалося з українським військовим потенціалом. Адже відомо, що на момент розпаду Союзу українська армія була найбільшою і найкраще озброєною в Європі. Окрім ядерної зброї вона нараховувала 780 тис. особового складу, 6,5 тис. танків, 7 тис. БМП, 7,2 тис. артсистем, 350-500 кораблів та суден, 1100-1500 бойових літаків та ударних гелікоптерів. На території нашої держави розміщувались передові системи ПРО та ППО, а військові бази та склади були переповнені боєприпасами та амуніцією. Тобто було все те, чого сьогодні так катастрофічно бракує українським воїнам на фронті.

І тому питання «хто і як зраджував Україну?» повинно сьогодні стояти не лише у контексті Будапештського меморандуму, але й щодо тих численних посадовців, які упродовж років незалежності обеззброювали Українську державу. Ця тема повинна обов'язково стати предметом спеціального парламентського розслідування.

Це конче потрібно зробити не для помсти, як колишнім так і сьогоднішнім горе-керівникам. Це моральний обов'язок влади перед тими тисячами українців, які за політичні та державні зради чиновників сьогодні розплачуються своїм життям.

Юрій КОСТЕНКО

Народний депутат України п'яти скликань (1990-2012), міністр охорони довкілля та ядерної безпеки (1992-1998), перший керівник української урядової делегації на переговорах з Російською Федерацією у Москві щодо ядерного роззброєння (1992-1993 роки), голова української делегації на переговорах з країнами Великої сімки щодо закриття ЧАЕС, автор книги «Історія ядерного роззброєння України» (Український науковий інститут Гарвардського університету 2020), лауреат Літературного фонду імені Стенлі Пітерсона (Канада, 2021), голова Української Народної Партії.

(Початок на стор. 9)

ротися із самовільним залишенням поля бою, невиконанням наказів, допоможе запобігти оголошенню ділянок фронту. Тобто ми говоримо про критичні, екстремальні ситуації, в яких опинилася людина, яка може потенційно вчинити ці злочини – втекти з поля бою, не виконати наказу. І якщо є розуміння, що тут не працює загроза фізичною розправою, то точно не працює і загроза кримінальної відповідальності. Адже страх смерті і взагалі страх – він тут і зараз, а кримінальна відповідальність хоч 5, хоч 8 років у момент смертельної небезпеки дуже абстрактна і далека. Це не те, що стримає від невиконання наказу, не те, що дозволить побороити страх, залишитися на полі бою, втримати позиції чи піти вперед.

Ну, тобто законопроект робить жорстокішим покарання тих, хто злякався, утік, не пішов уперед, але він не працює на превенцію. Не запобігає вчиненню цих дій.

А що ж працює? Працює насправді усвідомлення, що «не можна залишати своїх, які встрягли в бій», і «не можна вибачати чужих, які тебе б'ють». І це «єдина релігія – відчуття, що за тебе потім помстяться». (Авторка цитує вірш Сергія Жадана. – Ред.). Особливо, якщо серед бійців є лідери, ті, хто готовий іти вперед і вести за собою людей, ті, кому ти віриш, як собі, перед ким тобі буде соромно злякатися, повернути назад.

Тобто працює саме те, що 8271 знищить. Працюють саме ті, хто найбільш не сприймає 8271.

То що ж робити?

«Залишатися людиною, ставати лідером. Бути розумнішим, бути сильнішим, бути талановитішим і тоді намагатися керувати людьми». (с) Головнокомандувач.

А ще вирощувати командирів і неформальних лідерів, берегти тих, хто вже є, розмовляти з людьми, укріплювати довіру між командирами і солдатами, працювати над злагодженням підрозділів.

Саме так. І це теж працює. Особливо якщо ця «релігія» сповідується на всіх рівнях командування. А ще варто зробити так, щоб небоєздатні, непідготовлені, виснажені, контужені бійці не опинялись на таких ділянках фронту. Щоб психологічний стан бійців на нулі був нормальним, а бойовий дух – високим. А для цього потрібно, щоб ротатії не тривали по пів року – десять місяців і більше. Щоб бійці не сиділи в окопах на передку два-три-чотири місяці і більше безвилазно – за себе і за тих «небега», що на ТПУ. Щоб вони ходили у відпустку і бачили рідних і близьких. (От просто підніміть статистику СЗЧешників – скільки днів вони були у відпустці з 24 лютого? Ні на які думки не наводять?)

Щоб бійці знали, що через певний час їх замінять і вони зможуть звільнитися, якщо захочуть, а не лише ногами вперед, через поранення або дезертирство. Потрібно, щоб командири і вище командування не вчиняли дій і не приймали рішень, які підривають і довіру до командирів, і бойовий дух війська.

Натомість були сильнішими, розумнішими і талановитішими (с).

Так переможемо.

Це мій перший настільки критичний допис про стан справ в армії з початку служби. На жаль. Я дійсно вважаю, що багато речей не варто обговорювати публічно, бо це шкодить нашій державі в цій війні. Але. Але є те, що може зашкодити незрівнянно більше – підписання 8271. Тому я мушу це написати.

Євгенія ЗАКРЕВСЬКА,
адвокатка, босць ЗСУ

Опубліковано у виданні LB.ua